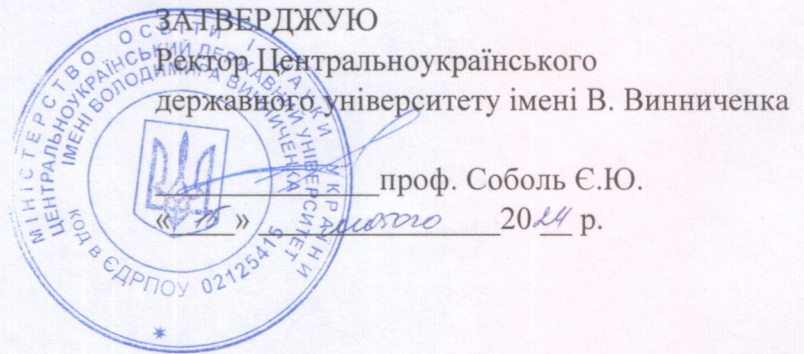

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА**

Кафедра психології та соціальної роботи

ПРОГРАМА КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

**«Практична психологія: психологічне консультування,
діагностика, корекція»**

Галузь знань: **05 Соціальні та поведінкові науки**

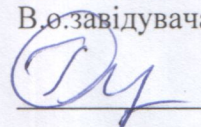
Спеціальність: **053 Психологія**

Освітня програма: **Психологія (практична психологія)**

Факультет: **педагогіки, психології та мистецтв**

Форма навчання: **денна, заочна**

Програму кваліфікаційного екзамону
розглянуто та ухвалено на засіданні кафедри
психології та соціальної роботи
«13» лютого 2024 р. Протокол № 8
В.о.завідувача кафедри,

 доцент **Любов ГАЛУШКО**

Кропивницький, 2023–2024 н.р.

**Програма кваліфікаційного екзамену «Практична психологія:
психологічне консультування, діагностика, корекція»**

Галузь знань: **05 Соціальні та поведінкові науки**

Спеціальність: **053 Психологія**

Освітня програма: **Психологія (практична психологія)**

Факультет: **педагогіки, психології та мистецтв**

Форма навчання: **денна, заочна**

Розробники:

канд. психол. наук, доцент Горська Г.О.

канд. психол. наук, доцент Мельничук І.Я.

канд. психол. наук, доцент Мамчур І.В.

канд. психол. наук, доцент Близнюкова О.М.

**Програму кваліфікаційного екзамену з «Практичної психології:
психологічного консультування, діагностики, корекції»**

схвалено на засіданні кафедри психології та соціальної роботи

Протокол № 8 від «13» лютого 2024 року

В.о.завідувача кафедри психології
та соціальної роботи:

 доцент Любов ГАЛУШКО

Пояснювальна записка

Програма кваліфікаційного екзамену побудована у відповідності з програмою освітньої діяльності підготовки бакалавра за спеціальністю 053 Психологія.

Зміст програм включає загальні вимоги до фахівця-практичного психолога відповідно кваліфікаційній характеристиці.

Екзамен носить комплексний характер. Основними розділами програми є предмет, стан, структура і методи сучасної психологічної науки; особистість у діяльності та спілкуванні; емоційно-вольові процеси; вікова періодизація психічного розвитку, вікові особливості і закономірності етапів онтогенезу. Питання практичної психології стосуються змісту та організації психологічної служби в закладах освіти: права і обов'язки психолога в галузі освіти, структура психологічної служби системи освіти, історія виникнення і становлення зарубіжних та вітчизняних психологічних служб, етичний кодекс психолога, вимоги до документації та обладнання кабінету практичного психолога. Розділ психологічного консультування включає питання: мета, завдання, принципи, етапи психологічного консультування; модель ефективного консультанта, автентичність; «синдром згорання»; комунікативні техніки консультативної допомоги тощо. Психодіагностика представлена як галузь психологічної науки та як напрям діяльності практичного психолога, який супроводжує інші види діяльності; передбачає знання діагностичного інструментарію обстеження пізнавальних функцій, особистісних утворень та міжособистісних стосунків; уміння застосовувати його для вирішення проблем психологічної допомоги клієнту. Зміст основ психологічної корекції містить питання: види, принципи, механізми корекційного впливу, вимоги до складання психокорекційної програми, структура психокорекційного заняття, характеристика методів корекції: поведінкового, арттерапевтичного спрямування, психодрами та ін.

До програми внесено матеріали, які передбачають не лише перевірку залишкових знань студентів, але й уміння аналізувати, узагальнювати, обґрунтовувати, доводити свою думку, залучати для відповіді знання з інших навчальних дисциплін. Крім того, у відповідях на екзамені студенти мають продемонструвати уміння вирішувати практичні завдання, розв'язувати психолого-педагогічні ситуації, надавати рекомендації щодо розвитку та корекції психологічних явищ.

У відповідях на екзамені студенти мають продемонструвати вміння аналізувати, узагальнювати вивчений матеріал, залучати для відповіді знання з інших дисциплін, а також наводити приклади практичного застосування розв'язання професійних завдань.

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачає застосування основних теорій та методів психологічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов

Загальні компетентності

ЗК 1. Здатність застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях професійної діяльності.

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та специфіки професійної діяльності психолога.

ЗК 3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 5. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 10. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

СК 1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології

СК 2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

СК 3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків

СК 4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел

СК 5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій

СК 6. Здатність самостійно планувати, організувати та здійснювати психологічне дослідження

СК 7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації

СК 8. Здатність організувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).

СК 9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту.

СК 10. Здатність дотримуватися норм професійної етики

Нормативний зміст підготовки бакалавра, сформульований у термінах результатів навчання.

Програмні результати навчання, що визначають нормативний зміст підготовки здобувача вищої освіти

ПР 1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання

ПР 2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань

ПР 3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань

ПР 4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел

ПР 5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги

ПР 8. Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців

ПР 9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання

ПР 11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій

ПР 13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності

ПР 15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку

ПР 16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога

ЗРАЗОК БІЛЕТА

ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА

Освітній рівень бакалавр

Спеціальність 053 Психологія

Освітня програма Психологія (практична психологія)

Форма навчання: денна, заочна

Навчальна дисципліна Практична психологія: психологічне консультування, діагностика, корекція

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

до кваліфікаційного екзамену

/теоретична частина/

1...

2...

/практична частина/

Розкрити зміст роботи практичного психолога щодо зазначеної проблеми:

3...

Затверджено на засіданні кафедри психології та соціальної роботи

Протокол № 8 від 13 лютого 2024 року

В.о.завідувача кафедри, доцент

Любов ГАЛУШКО

КРИТЕРІЇ КОМПЛЕКСНОГО ОЦІНЮВАННЯ СТУДЕНТА НА КВАЛІФІКАЦІЙНОМУ ЕКЗАМЕНІ

Складовими підсумкового оцінювання для ОР «Бакалавр» є:

- оцінка за 2 теоретичних питання з практичної психології – 60 балів;
- оцінка за виконання практичного завдання з психодіагностики, психологічного консультування та корекції – 40 балів.

Критерії оцінювання теоретичної відповіді

Бал за теоретичну відповідь	Критерії оцінювання
27 – 30 балів	Теоретичний зміст курсу <u>засвоений повністю</u>, <u>сформовані</u> необхідні практичні навички роботи з засвоєним матеріалом, <u>усі</u> передбачені навчальною програмою <u>завдання виконані</u>, <u>якість їх виконання</u> близька до <u>максимальної</u>. Студент має системні, повні, міцні знання в обсязі та в межах вимог робочої програми, усвідомлено використовує їх у стандартних та нестандартних ситуаціях. Уміє самостійно аналізувати та застосовувати основні положення теорії при вирішенні нестандартних завдань, робити правильні висновки, приймати рішення. Має сформовані міцні практичні навички. Уміє самостійно аналізувати, оцінювати, узагальнювати опанований матеріал, самостійно добирати та користуватися джерелами інформації.
23 – 26 балів	Теоретичний зміст курсу <u>засвоений майже повністю</u>. Необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом <u>сформовані недостатньо</u>. <u>Усі передбачені робочою програмою завдання виконані</u>, <u>якість жодного з них не оцінена мінімальним балом</u>. Деякі завдання виконані з помилками, окремими незначними недоліками. Знання студента є достатніми, він застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, намагається аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки і залежність між явищами, фактами, робити висновки, загалом контролює власну діяльність. Відповіді на питання логічні, аргументовані, хоч і мають неточності. Вільно усуває помилки й відповідає на зауваження. Для вирішення нестандартних завдань уміє самостійно аналізувати та застосовувати основні положення теорії із несуттєвими неточностями та робить правильні висновки.
18 – 22 балів	Теоретичний зміст курсу засвоєний <u>частково</u>. Необхідні практичні навички роботи з засвоєним матеріалом <u>сформовані в основному</u>. <u>Більшість робіт</u>, передбачених програмою, <u>виконано</u>, але деякі з них мають <u>недоліки</u>, <u>фактичні та змістовні помилки</u>. Студент у цілому правильно відтворює навчальний матеріал, знає основні теорії й факти, уміє наводити окремі власні приклади на підтвердження певних думок, Уміє робити окремі висновки, частково контролює власні навчальні дії.
1 – 17 бал	<u>Теоретичний зміст курсу не засвоєний</u>. <u>Необхідні практичні навички роботи не сформовані</u>. <u>Необхідні завдання не виконані або мають грубі помилки</u>. Необхідна подальша значна робота (у тому числі й повторне вивчення курсу).

Критерії оцінювання практичних завдань

Критерії оцінювання:

- методична грамотність, володіння діагностичним інструментарієм;
- точність виконання завдання;
- коректність використання наочності (бланків, стимульного матеріалу);

- здатність до обґрунтування методичних рішень;
- визначення очікуваних результатів.

Випускник повинен надати вичерпну відповідь на запитання і зауваження голови і членів ДЕК.

Критерії оцінювання практичного завдання	Розподіл балів			
	36-40 балів	30-35 балів	24-29 балів	1-23 балів
Методична грамотність, рівень володіння діагностичним інструментарієм	Захист діагностичної моделі здійснено відповідно до вимог планування, цілей, визначення методичної структури та змісту дослідження з урахуванням вікових особливостей обстежуваних	Захист діагностичної моделі в основному здійснено методично грамотно, з урахуванням вікових особливостей обстежуваних, проте є незначні недоліки в дотриманні зазначених вимог	Захист діагностичної моделі здійснено із недоліками стосовно зазначених вимог	Захист діагностичної моделі здійснено безграмотно з точки зору запропонованих методик, з порушенням валідності
Точність виконання завдання	Діагностичний комплекс методик повністю відповідає поставленому завданню	Діагностичний комплекс методик в основному відповідає поставленому завданню	Діагностичний комплекс методик в основному відповідає поставленому завданню, але є суттєві недоліки	Діагностичний комплекс методик не відповідає поставленому завданню
Коректність використання наочності (бланків, стимульного матеріалу)	Студент вільно володіє інструкцією, вимогами щодо роботи з бланками, стимульним матеріалом	Студент в основному правильно володіє інструкцією, вимогами щодо роботи з бланками, стимульним матеріалом	Студент в основному правильно володіє інструкцією, вимогами щодо роботи з бланками, стимульним матеріалом, але робить помилки	Студент не володіє інструкцією, вимогами щодо роботи з бланками, стимульним матеріалом
Здатність до обґрунтування методичних рішень	Студент спонтанно і правильно реагує на запитання екзаменатора. Він здатний теоретично обґрунтувати вибір власних методичних рішень. Студент вільно і коректно користується методичною термінологією	Студент адекватно реагує на запитання екзаменатора, однак він недостатньо впевнено обґрунтовує вибір власних методичних рішень. Студент в основному правильно використовує методичну термінологію	Студент не зовсім адекватно реагує на запитання екзаменатора. Він відчуває труднощі в обґрунтуванні вибору власних методичних рішень, допускає значну кількість термінологічних помилок, що ускладнює розуміння змісту викладеного	Студент нездатний правильно реагувати на запитання екзаменатора. Він не може обґрунтувати вибір власних методичних рішень. Студент майже не користується методичною термінологією

ПРОЦЕДУРА ПРОВЕДЕННЯ

Кваліфікаційний екзамен проводиться у терміни, визначені графіком освітнього процесу на поточний навчальний рік, що розробляється на основі навчальних планів спеціальностей, затверджений наказом ректора. Розклад кваліфікаційних екзаменів затверджується проректором з науково-педагогічної роботи не пізніше, ніж за місяць до початку кваліфікаційних екзаменів або захисту дипломних (кваліфікаційних) робіт.

Студентам створюються необхідні умови для підготовки до кваліфікаційних екзаменів – читаються оглядові лекції, проводяться консультації тощо. Перелік та кількість дисциплін, що виносяться на кваліфікаційний екзамен визначаються стандартами вищої освіти і навчальними планами відповідних спеціальностей (загалом не більше 5-6 дисциплін). Максимальна тривалість кваліфікаційного екзамену, який проводиться в усній формі, 6 академічних годин, у письмовій формі – 3 академічні години, у формі комплексного тестування – до 1 академічної години.

Виконання всіх екзаменаційних завдань із кваліфікаційного екзамену є обов'язковим. За теоретичну і практичну частину екзамену виставляється одна підсумкова оцінка (сума балів). Повторне складання (перескладання) кваліфікаційного екзамену з метою підвищення оцінки не дозволяється. У разі одержання незадовільної оцінки з 1 кваліфікаційного екзамену (при складанні окремо декількох) студент не позбавляється права продовжувати складати кваліфікаційні екзамени з інших дисциплін і захищати дипломну (кваліфікаційну) роботу у термін, визначений графіком Університету. Результати складання кваліфікаційних екзаменів, захисту дипломних (кваліфікаційних) робіт на всіх формах навчання оголошуються студентам у цей же день після оформлення протоколів засідання Екзаменаційної комісії та фіксуються у заліковій книжці та навчальній картці студента, у додатку до диплома.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Структура та зміст кваліфікаційного екзамену

Кваліфікаційний екзамен складається з двох частин: *теоретичної* (у формі відповідей на питання з 5 фахових дисциплін) та *практичної* (виконання практичного завдання, пов'язаного з розв'язанням психологічної проблеми).

Об'єкти оцінювання: знання та компетенції з психологічних дисциплін у межах вимог державних стандартів вищої освіти.

1 ЧАСТИНА – ТЕОРЕТИЧНА

Психологічне консультування

Психологічні проблеми особистості та шляхи їх розв'язання. Форми прояву психологічних проблем. Соціально-психолого-індивідуальний вимір (підструктура спілкування, спрямованості, характеру, самосвідомості, досвіду, інтелекту, психофізіологічних якостей). Діяльнісний вимір (потребово-мотиваційний, інформаційно-пізнавальний, цілеутворюючий, результативний, емоційно-почуттєвий компонент). Генетичний вимір (вікові проблеми, невідповідність хронологічного та психологічного віку). Шляхи надання психологічної допомоги (повідомлення, психологічна корекція, консультування, психотерапія).

Консультування як метод психологічного впливу. Мета й завдання психологічного консультування. Сфери застосування психологічного консультування та корекції. Взаємозв'язки між психологічним консультуванням, психологічною корекцією й психотерапією. Принципи психологічного консультування.

Принципи психологічного консультування. Доброзичливе й неоцінювальне ставлення до клієнта, орієнтація на норми й цінності клієнта, заборона давати поради, конфіденційність, розмежування особистих і професійних стосунків, відповідальність, залучення клієнта до процесу консультування, позиція консультанта стосовно клієнта.

Процес психологічного консультування. Етапи психоконсультування. Початковий етап - етап входження до ситуації психологічної допомоги. Підтримка мотивації клієнта до спільної роботи, роз'яснення реалістичних можливостей психологічної допомоги й корекція нереалістичних очікувань, пробна постановка мети психологічної допомоги та визначення орієнтовних періодів та результатів роботи. Етап дії та прожиття ситуації психологічної допомоги: забезпечення емоційного реагування, опрацювання й символічне задоволення неусвідомлених потреб, підкріплення бажаного напрямку дій, забезпечення умов для глибинної особистісної рефлексії та прожиття ситуації вільного й відповідального вибору.

Етап входження до нового досвіду: емоційна та екзистенційна підтримка клієнта, допомога в подоланні особистісної та ситуативної тривоги, самоаналіз ціннісно-сміслових або поведінкових перешкод, що блокують реалізацію необхідних дій, санкціонування можливості іншого способу дій, стосунків, визначення мети буття. Етап входження збагаченого новим досвідом клієнта до повсякденності: підбадьорювання клієнта, наголошення на часовій обмеженості консультативного процесу, перевизначення й переосмислення ситуації психологічної допомоги як можливості краще зрозуміти власні мотиви, цінності, мету та вибір.

Психодіагностичне обстеження в процесі психологічного консультування. Особистісна діагностика, що полегшує орієнтування в особистих особливостях клієнта і його стану. Психодіагностична гіпотеза. Добір діагностичного інструментарію. Формулювання психологічного діагнозу. Засоби діагностики: малоформалізовані та високоформалізовані методи. Використання проєктивних методик в психологічному консультуванні.

Консультативний контакт. Фізичні та емоційні компоненти психологічного клімату під час проведення психологічного консультування. Чинники ефективного консультативного контакту (психологічний клімат та навички консультанта). Фізичні компоненти психологічного клімату (загальна атмосфера консультування, структурування консультативного простору, структурування часу консультування); емоційні компоненти психологічного клімату (щирість консультативного контакту (конгруентність), емпатія в консультуванні, безумовна повага клієнта, засоби підтримки вербального та невербального контакту).

Комуникативні техніки консультативної допомоги. Техніки емпатичного слухання, мовчання, прояснення, рефлексивної вербалізації, інтерпретації, саморозкриття, конфронтації, підведення підсумків.

Техніка емпатичного слухання. Правила емпатичного слухання, особливості емоційного слідування за думками та почуттями клієнта.

Організація психоконсультативної бесіди. Просторова й часова організація бесіди. Типові помилки консультативної бесіди (не встановлено необхідний психологічний контакт, передчасний перехід до вирішення проблеми без достатнього вивчення її суті, авторитарність стосовно співрозмовника, нав'язування йому власного розуміння проблеми, створення перешкод для роз'яснення співрозмовником своєї точки зору). Умовні етапи бесіди (знайомство з клієнтом і початок бесіди, формулювання й перевірка консультативних гіпотез, корекційний вплив, завершення бесіди). Контакт із клієнтом під час бесіди.

Професійна підготовка, кваліфікація, функції та етика консультанта.

Типи спеціалістів, що можуть надавати професійну психологічну допомогу. Професійна етика практичного психолога. Права клієнта (обрання психолога, обговорення та прийняття рішення про прийнятність для клієнта того чи іншого методу психологічної допомоги, оцінка результатів психологічної допомоги в процесі її надання, відмова від послуг психолога, орієнтування в концепціях та термінах психологічної допомоги, інформація про освіту та кваліфікацію психолога). Найважливіші рольові функції консультанта.

Модель ефективного консультанта. Автентичність як найважливіша екзистенційна цінність психолога (повне усвідомлення конкретної ситуації, вибір адекватних даному моменту дій, почуття відповідальності за свій вибір). Відкритість власному досвідові. Розвиток самопізнання. Сила особистості й ідентичність. Толерантність до невизначеності. Прийняття особистої відповідальності. Емпатія. Система цінностей консультанта.

Засоби впливу консультанта. Консультативна бесіда. Вербальний контакт із клієнтом - консультативна бесіда. Спектр невербальних засобів (контакт очей, вираз обличчя, поза тіла, характеристики голосу). Особливості професійної консультативної бесіди (простір, час бесіди, етапи, типові помилки). Прийоми й

техніки, спрямовані на вирішення спеціальних завдань, що виникають під час прийому. Використання прийомів залежно від теоретичної орієнтації консультанта і від характеру проблем, з якими звертається клієнт.

Вплив професійної діяльності на особистість консультанта. Фактори деструктивного впливу: загроза втратити ідентичність, негативні наслідки в особистому житті, загроза психічних порушень. «Синдром емоційного згорання»: причини, способи попередження розвитку.

Сфери застосування психологічного консультування та корекції. Психічний та духовний розвиток дитини; екзистенційні та особистісні проблеми підлітка; шлюб та сім'я; проблематика психічного та особистісного здоров'я; психологічна допомога помираючому та психотерапія непоправного лиха; проблеми похилого віку; місця ув'язнення, лікарні, казарми, студентські містечка; психологічна допомога та підтримка в кризових ситуаціях; шкільне консультування; професійне консультування; психологічна допомога, що стосується крос-культурної проблематики; управлінське консультування.

Психодіагностична робота

Психодіагностика як наука і як сфера діяльності практичного психолога. Специфіка та завдання психодіагностики у складі психологічної служби закладів освіти.

Психодіагностичне дослідження. Поняття запиту. Основні етапи психодіагностичної роботи. Поняття психологічного діагнозу. Констатація і прогноз у структурі психологічного діагнозу. Типи психодіагностичних даних (L, Q, T).

Психологічна характеристика ситуацій психодіагностичного обстеження. Поведінка обстежуваного в ситуації клієнта та ситуації експертизи. Структурні прошарки діагностичних ситуацій: фізичний, функціональний, знаково-символічний.

Морально-етичні принципи психодіагностичного обстеження: наукової обґрунтованості; конфіденційності; ненанесення шкоди; об'єктивності висновків; ефективності рекомендацій. Відповідальність і компетентність психолога у психодіагностичній роботі.

Класифікація діагностичних методик. Малоформалізовані методики. Спостереження. Опитування. Аналіз продуктів діяльності. Методики високого рівня формалізації. Тести. Опитувальники. Проективні методики. Психофізіологічні методики.

Психометричні основи психодіагностики. Вимоги до побудови діагностичного інструментарію. Стандартизація методик: регламентація процедури обстеження та нормування. Надійність. Види надійності: ретестова, паралельних форм, надійність частин методики. Точність методики. Валідність методики. Види валідності: емпірична, теоретична; поточна прогностична, ретроспективна. Репрезентативність результатів обстеження. Поняття генеральної та вибіркової сукупності.

Форма психологічного тестування. Індивідуальні та групові тести. Усні і письмові тести. Вербальні та невербальні тести. Бланкові, предметні, апаратурні, комп'ютерні тести. Вимоги до тестів як до методів високого рівня формалізації.

Діагностика розумового розвитку. Природа інтелекту. Інтелект як складне комплексне явище. IQ та його вимірювання. Шкали Біне-Симона. Тести

Д.Векслера, Р.Амтхауера, Р.Б.Кеттела. Прогресивні матриці Равена. Шкільний тест розумового розвитку.

Діагностика здібностей. Оцінка рівня розвитку загальних і спеціальних здібностей.

Психодіагностика психічного розвитку

Особливості діагностики психічного розвитку дітей раннього віку. Шкали розвитку немовлят. Методичні прийоми дослідження немовлят Д.Лешлі, Н.Бейлі, Ж.Піаже. Визначення психологічного віку дітей. Методика А.Гезелла, шкали Вайленд, В.Манової-Томової, тести Стенфорд-Біне, дошки Сегена.

Вимоги до психодіагностичного обстеження дошкільників. Діагностичне інтерв'ю (Й.Шванцара). Дослідження розумового розвитку дошкільників. Дослідження особистості та міжособистісних стосунків дошкільників. Прийоми діагностики емоційно-афективної та особистісної сфери дитини. Опитувальники для батьків у психодіагностиці дошкільників.

Теоретичні передумови визначення шкільної зрілості. Проблеми визначення шкільної зрілості (Й.Шванцара, Л.А.Венгер, Я.Л.Коломинський та інш.). Характеристика діагностичного інструментарію визначення шкільної зрілості (методики Я.Йрасека - А.Керна, Д.Б.Ельконіна, Л.А.Венгера, Г.Кравцова, О.Кравцової та інш.)

Особливості психодіагностичної роботи шкільного психолога з молодшими школярами. Цілі та завдання психодіагностики у початковій школі. Вікові особливості підлітків, які зумовлюють специфіку їх діагностування. Психологічні особливості раннього юнацького віку в контексті їх діагностування. Місце психодіагностики у роботі психолога із старшокласниками.

Діагностика пізнавальної сфери: дослідження уваги, пам'яті, мислення, мовлення, уяви. Методики дослідження творчості.

Шкільна дезадаптація та її вияви. Карта Д.Стотта. Опитувальник Шюрера і Смекала. Діагностика акцентуацій характеру підлітків та старшокласників.

Профдіагностика та профконсультування у старших класах.

Діагностика міжособистісних стосунків. Соціометрія, референтометрія, їх практичне застосування. Форми представлення результатів соціометричного дослідження: соціоматриця, соціограма.

Психодіагностика особистості

Психодіагностика рис особистості. Ієрархічне багатомірне визначення рис. Теоретичні проблеми діагностики рис особистості. Діагностика конституційних диспозицій. Методики Я.Стреляу, В.Русалова, тести опитувальники Г.Айзенка (MPI, EPI, EPQ). Дослідження соціально обумовлених диспозицій. Тест-опитувальник 16 PF (Р.Кеттелл) та його модифікації.

Діагностика мотивації. Аналіз прийомів діагностики мотивації. Особистісні опитувальники мотивації досягнення, прагнення до успіхів, афіляції, схвалення. Діагностика стану задоволеності потреб, ціннісних орієнтацій, спрямованості особистості.

Тест фрустрації С.Розенцвейга. Напрями реакцій фрустрації. Типи реакцій фрустрації. Стимульний матеріал методики, процедура обстеження та аналіз результатів. Зразки, тенденції. Визначення коефіцієнту соціальної адаптованості.

Діагностика самосвідомості. Особливості Я-образу як об'єкту

психодіагностики. Дослідження окремих феноменів самосвідомості. Нестандартизовані та стандартизовані самозвіти. Опитувальник самовідношення (В.Столін). Методи дослідження локусу контролю. Методики визначення самооцінки особистості.

Техніка репертуарних решіток (Дж. Келлі). Теоретичні основи техніки особистісних конструктів. Поняття елементу та конструкту. Принципи побудови репертуарних решіток. Аналіз результатів обстеження індивідуальної свідомості особистості.

Психологічна корекція

Види психокорекції в залежності від змісту, тривалості роботи, кількості учасників, центрованості (на клієнті чи проблемі).

Принципи психокорекційної роботи. Добровільність, інформованість, конфіденційність, зв'язок з психодіагностикою та ін.

Етапи психокорекції. Характеристика діагностичного, установчого, корекційного етапу та етапу оцінки ефективності корекційних впливів.

Механізми психокорекційного впливу. Повідомлення інформації, навіювання надії, універсальність страждань, альтруїзм, імітація поведінки, інтерперсональний вплив, групова згуртованість, катарсис. Показання до проведення індивідуальної психокорекційної роботи.

Групова психокорекція. Розв'язання проблем міжособистісного характеру. Фактори, які враховуються при комплектуванні групи.

Вимоги до психолога, який здійснює психокорекційні заходи. Основні компоненти професійної готовності (теоретичний, практичний, особистісний). Необхідність роботи в парі двох тренерів.

Вимоги до складання психокорекційної програми. Мета, завдання, форма і методи роботи, вік, час для реалізації, частота зустрічей, тривалість кожного заняття, обладнання, зміст і структура кожного заняття, участь інших осіб, список використаної літератури.

Сруктура психокорекційного заняття. Особливості проведення першого заняття. Чергування вправ. Особливості проведення рефлексії, підсумків дня.

Оцінка результатів психокорекційного впливу. Аналіз досягнення змін у когнітивній, емоційній і поведінковій сферах.

Методи поведінкової корекції. Біхевіоризм. Метод систематичної десенсибілізації Вольпе. Проблеми, для подолання яких доцільно використовувати метод. Етапи методу. Використання вправ для релаксації.

Специфіка використання імерсійних методів. Характеристика та умови використання методів повені, імплузії, парадоксальної інтенції.

«Жетонний метод». Доцільність використання методу. Умови отримання жетонів. Основні компоненти жетонного методу: систематичне спостереження; опис необхідної поведінки; визначення позитивних підкріплень; контроль.

Холдингтерапія. Проблеми, для подолання яких використовується метод. Вік дітей з якими доцільно використовувати метод. Задачі матері, інших членів сім'ї, психолога при використанні методу. Тривалість і частота зустрічей. Правила методу холдингу. Взаємодія після холдингу: сумісна гра, спів, читання віршів і

казок.

Імаго-метод. Тривалість відтворення бажаного образу. Прийоми роботи: імпровізований діалог; імпровізація ситуації; переказ і драматизація; виконання ролі в спектаклі. Підбір образів. Механізми корекції: відволікання, переконання, роз'яснення, навіювання, імітаційна поведінка, емоційна підтримка, навчання новим способам поведінки.

Психогімнастика. Характеристика етапів психогімнастики – підготовчого, пантомімічного, заключного. Приклади вправ, які використовуються на кожному етапі. Тривалість занять. Комплектування групи. При яких проблемах доцільно використовувати. Особливості використання у роботі з дошкільниками.

Арттерапія. Цілі арттерапії. Форми (пасивна, активна). Характеристика видів арттерапії: малюнкової, музикотерапії, танцювальної, бібліотерапії, казкотерапії)

Малюнкова терапія. Доцільність використання. Характеристика матеріалу, яким потрібно малювати у залежності від проблем клієнта. Етапи роботи: орієнтувальний, вибір теми, малювання, інтерпретації. Аналіз методик вільного малювання, малювання в парах, спільного та додаткового малювання. Типи завдань малюнкової терапії. Форми аналізу малюнку. Аналіз показників, на які слід звертати увагу при інтерпретації малюнків.

Казкотерапія. Аналіз принципів роботи з казкою: усвідомленість, багатозначність, зв'язок з реальністю. Структура казкотерапевтичного заняття.

Музикотерапія. Мелодії та музичні інструменти, які мають найбільший психокорекційний вплив. Клієнти, які проявляють найсильнішу емоційну реакцію немусичні твори. Тривалість занять. Логіка підбору музичних творів для корекції різних емоційних станів (тривожності, розратованості, агресивності тощо). Використання музики для релаксації, аутогенного тренування, танцювальної терапії.

Психодрама. Проблеми клієнтів, для розв'язання як доцільно використовувати психодраму. Види терапевтичної драматизації для дітей – біодрама, лялькова драматизація. Умови для проведення психодрами. Завдання психодрами. Основні елементи психодрами (протагоніст, режисер, допоміжні «Я», глядачі, сцена). Аналіз методик психодрами: самопрезентація, монолог, дублювання, програвання майбутніх ситуацій та ін.

II ЧАСТИНА – ПРАКТИЧНА

Зміст завдання: Розкрити зміст роботи практичного психолога щодо зазначеної проблеми

1. Психологічний супровід дітей раннього віку (1-3 роки).
2. Дитяча агресивність. Діагностика та корекція агресивності дошкільників.
3. Синдром дефіциту уваги з гіперактивністю. Психологічна допомога дітям з СДУГ.
4. Розумовий розвиток дітей у дошкільному віці. Діагностика та корекція розумового розвитку дошкільників.

5. Психологічне обстеження дитини при вступі до школи. Психологічні аспекти підготовки до школи.
6. Проблеми адаптації першокласників до навчання у школі.
7. Шкільна тривожність молодших школярів; її діагностика та корекція.
8. Розвиток та проблеми формування особистості в молодшому шкільному віці.
9. Спілкування молодших школярів. Розвиток та корекція міжособистісних стосунків у молодшому шкільному віці.
10. Діагностика та розвиток уваги молодших школярів.
11. Діагностика та розвиток пам'яті молодших школярів.
12. Діагностика та розвиток мислення молодших школярів.
13. Психологічна характеристика обдарованої дитини. Психологічний супровід обдарованих дітей.
14. Формування особистості у підлітковому віці. Психологічна допомога у подоланні проблем становлення особистості підлітків.
15. Агресивна поведінка підлітків: причини, симптоматика, діагностика, корекція.
16. Спілкування підлітків з однолітками: особливості, проблеми, діагностика, корекція.
17. Взаємостосунки підлітків з дорослими. Допомога психолога у їх нормалізації.
18. Психологічні особливості виховання підлітків з асоціальною поведінкою.
19. Неуспішність в підлітковому віці: причини, діагностика, подолання, профілактика.
20. Діагностика та корекція уваги підлітків та старшокласників.
21. Діагностика та корекція пам'яті підлітків та старшокласників.
22. Діагностика та корекція мислення підлітків та старшокласників.
23. Психологічні труднощі формування особистості у ранньому юнацькому віці. Їх виявлення та психологічна допомога у подоланні.
24. Проблеми формування світогляду у ранній юності. Психологічна допомога старшокласникам у формуванні світоглядних установок.
25. Проблеми формування Я-концепції у ранньому юнацькому віці. Психологічна допомога у подоланні проблем розвитку самосвідомості старшокласників.
26. Проблеми професійного самовизначення у ранньому юнацькому віці. Психологічна допомога щодо професійного самовизначення.
27. Конфліктна поведінка та психологічна допомога у вирішенні проблем міжособистісного спілкування.
28. Емоційні стани особистості в період війни. Корекція емоційних станів особистості.
29. Невротичні стани особистості. Їх подолання та профілактика.
30. Страхі та фобії особистості, викликані військовим станом в Україні.

ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

“Практична психологія: психологічне консультування, діагностика, корекція” для спеціальності 053 Психологія

Психологічне консультування

1. Консультування як метод психологічного впливу.
2. Мета й завдання психологічного консультування.
3. Сфери застосування психологічного консультування.
4. Принципи психологічного консультування.
5. Модель ефективного консультанта.
6. Вплив професійної діяльності на особистість консультанта.
7. Засоби впливу консультанта. Консультативна бесіда.
8. Комунікативні техніки консультативної допомоги.
9. Професійний етикет поведінки психолога-консультанта.
10. Особливості вербальної поведінки консультанта.
11. Невербальна поведінка консультанта.
12. Перенесення і контрперенесення в консультуванні.
13. Процес психологічного консультування. Фази психоконсультування.
14. Особливості першої зустрічі у консультативному процесі.
15. Етапи процесу психоконсультування та прогноз перспектив.
16. Технологія проведення консультативної бесіди.
17. Завершення консультативної бесіди.
18. Контакт із клієнтом під час консультативної бесіди.
19. Психокорекційний вплив; його можливості та наслідки.
20. Психологічний клімат у консультуванні.

Психодіагностика

1. Поняття про психодіагностику. Теоретичні та прикладні завдання психодіагностики.
2. Характеристика методик високого рівня формалізації.
3. Характеристика малоформалізованих методик.
4. Характеристика тестів інтелекту. Приклади тестів інтелекту.
5. Психометричні вимоги до побудови психодіагностичних методик
6. Характеристика етапів психодіагностичного обстеження.
7. Психологічний діагноз. Будова та типи діагнозу.
8. Характеристика ситуацій психодіагностичного обстеження.
9. Етичні норми психодіагностики.
10. Психодіагностика розвитку немовлят та дітей раннього віку. Приклади шкал розвитку.
11. Особливості психодіагностики дошкільників. Діагностичне інтерв'ю.
12. Система діагностичних мінімумів у середній загальноосвітній школі.
13. Особливості психодіагностики молодших школярів
14. Психодіагностика в роботі психолога з підлітками
15. Психодіагностика в роботі психолога зі старшокласниками
16. Група як об'єкт психодіагностики. Параметри (показники) вивчення групи. Методики вивчення групи.

17. Психодіагностика рис особистості. Проблеми психодіагностики рис.
18. Діагностика психічних станів особистості. Методики діагностики психічних станів
19. Мотивація як об'єкт психодіагностики. Характеристика діагностичного інструментарію дослідження мотивації.
20. Самосвідомість як об'єкт психодіагностики. Загальна характеристика методів дослідження самосвідомості.

Психологічна корекція

1. Принципи психологічної корекції.
2. Етапи психокорекції.
3. Механізми психокорекційного впливу.
4. Показання до проведення індивідуальної психокорекційної роботи.
5. Показання до проведення групової психокорекційної роботи.
6. Вимоги до психолога, який здійснює психокорекційну роботу.
7. Вимоги до складання психокорекційних програм.
8. Оцінка ефективності психокорекційного впливу.
9. Структура психокорекційного заняття.
10. Поведінкова психотерапія. Характеристика методу систематичної десенсибілізації.
11. Характеристика імерсійних методів психокорекції („повені”, імплузії та парадоксальної інтенції).
12. Характеристика „жетонного методу” психокорекції.
13. Характеристика дітей з яскравими віковими особливостями в критичні періоди розвитку. Прийоми та методи роботи з ними.
14. Характеристика холдингтерапії.
15. Характеристика імаго методу.
16. Психогімнастика як метод психокорекції. Особливості і етапи проведення психогімнастичних занять.
17. Характеристика психодрами як методу психокорекційного впливу. Основні завдання психодрами. Розподіл ролей, завдання і функції діючих осіб.
18. Характеристика арттерапії як методу психокорекційного впливу. Види арттерапії.
19. Етапи, методики і типи завдань малюнкової терапії.
20. Характеристика етапів психокорекційної роботи з казкою.

Розкрити зміст роботи практичного психолога щодо зазначеної проблеми:

1. Психологічний супровід дітей раннього віку (1-3 роки).
2. Дитяча агресивність. Діагностика та корекція агресивності дошкільників.
3. Синдром дефіциту уваги з гіперактивністю. Психологічна допомога дітям з СДУГ.
4. Розумовий розвиток дітей у дошкільному віці. Діагностика та

- корекція розумового розвитку дошкільників.
5. Психологічне обстеження дитини при вступі до школи. Психологічні аспекти підготовки до школи.
 6. Проблеми адаптації першокласників до навчання у школі.
 7. Шкільна тривожність молодших школярів; її діагностика та корекція.
 8. Розвиток та проблеми формування особистості в молодшому шкільному віці.
 9. Спілкування молодших школярів. Розвиток та корекція міжособистісних стосунків у молодшому шкільному віці.
 10. Діагностика та розвиток уваги молодших школярів.
 11. Діагностика та розвиток пам'яті молодших школярів.
 12. Діагностика та розвиток мислення молодших школярів.
 13. Психологічна характеристика обдарованої дитини. Психологічний супровід обдарованих дітей.
 14. Формування особистості у підлітковому віці. Психологічна допомога у подоланні проблем становлення особистості підлітків.
 15. Агресивна поведінка підлітків: причини, симптоматика, діагностика, корекція.
 16. Спілкування підлітків з однолітками: особливості, проблеми, діагностика, корекція.
 17. Взаємостосунки підлітків з дорослими. Допомога психолога у їх нормалізації.
 18. Психологічні особливості виховання підлітків з асоціальною поведінкою.
 19. Неуспішність в підлітковому віці: причини, діагностика, подолання, профілактика.
 20. Діагностика та корекція уваги підлітків та старшокласників.
 21. Діагностика та корекція пам'яті підлітків та старшокласників.
 22. Діагностика та корекція мислення підлітків та старшокласників.
 23. Психологічні труднощі формування особистості у ранньому юнацькому віці. Їх виявлення та психологічна допомога у подоланні.
 24. Проблеми формування світогляду у ранній юності. Психологічна допомога старшокласникам у формуванні світоглядних установок.
 25. Проблеми формування Я-концепції у ранньому юнацькому віці. Психологічна допомога у подоланні проблем розвитку самосвідомості старшокласників.
 26. Проблеми професійного самовизначення у ранньому юнацькому віці. Психологічна допомога щодо професійного самовизначення.
 27. Конфліктна поведінка та психологічна допомога у вирішенні проблем міжособистісного спілкування.
 28. Емоційні стани особистості в період війни. Корекція емоційних станів особистості.
 29. Невротичні стани особистості. Їх подолання та профілактика.
 30. Страх та фобії особистості, викликані військовим станом в Україні.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посібник/ О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук та ін. К.: Просвіта, 2001.
2. Максименко С.Д. Загальна психологія. К.: «Центр навч. літератури», 2004.
3. М'ясоїд П.А. Загальна психологія: Навч. посібник. К.: вища шк., 2000.
4. Психологія: Підручник / Ю.Л.Трофімов, В.В. Рибалка, П.А.Гончарук та ін.; за ред. Ю.Л.Трофімова. – К.: Любідь, 1999.
5. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія: навч. посібник. К.: Академвидав, 2009.
6. Савчин М.В. Педагогічна психологія: навч. посібник. К.: Академвидав, 2007.
7. Документація психолога / Упор. Т.Гончаренко. К.: Редакції загально педагогічних газет, 2003. 120 с. (Бібліотека „Шкільного світу”).
8. Дуткевич Т.В., Савицька О.В. Вступ до спеціальності: Практична психологія: Курс лекцій і практикум (навчальний посібник). Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2005. 208 с.
9. Основи практичної психології / В.Панок, Т.Титаренко, Н.Чепелева та ін.: Підручник. К.: Либідь, 1999. 536 с.
10. Туріщева Л. Особливості особистості і педагогічної діяльності сучасного вчителя. // Психолог. 2005.№14 С.3-5.

Інформаційні ресурси:

www.nbuv.gov.ua	Національна бібліотека України ім. І.І. Вернадського
www.uk.wikipedia.org	Україномовна версія он-лайн енциклопедія «Вікіпедія»